

Tăblițe de lut (Mesopotamia) – istorie, tehnică și funcții

Suport de curs (versiune 2025-10-12)

Rezumat: Tăblițele de lut mesopotamiene reprezintă unul dintre cele mai vechi suporturi de stocare a informației din lume. Folosite continuu peste trei milenii, ele fixează în lut semne cuneiforme realizate cu un stilus de trestie. Au servit pentru evidențe economice, administrative, juridice și literare, iar durabilitatea lor remarcabilă permite astăzi reconstituirea vieții economice și culturale din Uruk, Ur, Nippur, Sippar și alte centre urbane.

1) Material și tehnică

- Material: lut fin, modelat în forme variate (rectangulare, turtite, „limbă”), adesea cu muchii rotunjite. După scriere, tăblițele erau lăsate să se usuce la aer; unele au fost arse intenționat (coapte) sau accidental (incendii), ceea ce le-a asigurat conservarea pe milenii.
- Instrument: stilus din trestie tăiat oblic pentru a produce semne cu profil de pană (de aici numele cuneiform, „în formă de cuie”). Apretarea suprafeței și unghiul stilusului controlează grosimea și direcția „cuiului”.
- Procedeu de scriere: semnele se imprimă în lutul ușor umed; corecturile se fac prin netezirea porțiunii și reinscriere. Sigilarea cu cilindri-gravură pe fețele tăbliței legitimează actul (identitate, autoritate).

2) Evoluție cronologică și tipologii

- Uruk târziu / Jemdet Nasr (c. 3300–2900 î.Hr.): apar „proto-cuneiformele” pe tăblițe administrative – registre de produse (cereale, bere, animale), cu numerale și pictograme standardizate.
- Perioadele sumeriană și akkadiană (mileniul III–II î.Hr.): trecerea de la pictograme la scriere fonetică silabică; diversificare tematică (contracte, liste, scrisori).
- Ur III și Vechiul Babilon (c. 2100–1600 î.Hr.): birocrațizare intensă – tăblițe cu rații (bere/pâine), taxe, salarii; apar arhive instituționale și familiale.

- Perioade ulterioare (asirian, neo-babilonian): tradiția continuă în administrație, drept și erudiție (gramatici, dicționare, texte științifice).

3) Funcțiile sociale ale tăblițelor

- Evidență economică și fiscală: standardizează cantități, unități, actori (emitent, destinatar), datări; permit audit și trasabilitate – un prototip de „contabilitate pe suport durabil”.
- Juridic și administrativ: contracte de vânzare/cumpărare, împrumut, căsătorie, litigii; autentificarea prin sigiliu și martori.
- Educație și literatură: tăblițe-școală (liste de semne), exerciții de scribi; texte literare (Epopoea lui Ghilgameș), mituri, imnuri.
- Științe și tehnică: tăblițe astronomice, medicale, matematice; sistem pozițional sexagesimal, tabele și algoritmi practici.

4) Standardizare, codificare, metadate

- Repertoriu de semne: trecerea de la pictograme la valori fonetice; polifonie și determinative (marcatori semantici).
- Numerele și măsuri: sisteme mixte (zecimal/sexagesimal) adaptate la bunuri; notarea cantităților prin semne numerale distincte; coerență în arhive mari.
- Metadate pe suport: fețe, margini și colțuri folosite pentru date, numele emitentului, martori; impresiuni de sigiliu ca „chei” de identificare.

5) Studii de caz ilustrative

- (a) Tăbliță de bere, Uruk târziu (c. 3100–3000 î.Hr., British Museum): o mică tăbliță documentează alocări de bere folosind cinci tipuri de semne numerale. Este un exemplu canonic de registru economic timpuriu, cu iconografie numerică standardizată.

Sursă și imagine: British Museum, „Clay tablet; record of beer; Late Uruk” – Museum no. 140855. Link: https://www.britishmuseum.org/collection/object/W_1989-0130-4

- (b) Tabelă administrativă cu malț și crupe de orz (Jemdet Nasr, c. 3100–2900 î.Hr., The Met): documentează distribuțiile de ingrediente pentru producția alimentară/băutură. Relevă uzul precoce al tăblițelor pentru logistică urbană și alimentație.

Sursă și imagine: The Metropolitan Museum of Art, „Cuneiform tablet: administrative account with entries concerning malt and barley groats”. Link:

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/327385>

6)

7) Încadrare istorică și impact

Tăblițele de lut au apărut într-un context de urbanizare accelerată în sudul Mesopotamiei. Ele răspund nevoilor de control al resurselor, muncii și taxelor, fac posibilă continuitatea

instituțională dincolo de memoria individuală și creează premisele pentru dezvoltarea dreptului, științei și literaturii. Din punctul de vedere al istoriei tehnologiei informației, reprezintă trecerea de la memorie orală la memorie externă robustă, cu un cod vizual standardizat și proceduri de validare.

8) Bibliografie și resurse recomandate

- British Museum – How to write cuneiform (blog/articol):
<https://www.britishmuseum.org/blog/how-write-cuneiform>
- British Museum – Making cuneiform tablets (proiect de cercetare):
<https://www.britishmuseum.org/research/projects/making-cuneiform-tablets>
- British Museum – Clay tablet; record of beer (Late Uruk):
https://www.britishmuseum.org/collection/object/W_1989-0130-4
- The Metropolitan Museum of Art – Cuneiform tablet (malt and barley groats):
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/327385>
- The Metropolitan Museum of Art – Cuneiform tablets (selecție):
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search?q=cuneiform%20tablet>
- CDLI (Cuneiform Digital Library Initiative) – Portal și fișe de obiect: <https://cdli.earth/>
- Khan Academy – Cuneiform (prezentare educativă):
<https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/ancient-near-east1/the-ancient-near-east-an-introduction/a/cuneiform>